

HÄMEENLINNAN UUSI KÄVELYKATU VALMISTUI

Tuula Hellstén, arkkitehti Safa

TAUSTAA KÄVELYKATUHANKKEELLE

Hämeenlinnaan on suunniteltu kävelykatua 1950-luvun lopulta alkaen, jolloin aihe ensimmäisen kerran nousi keskusteluun *Olli Kivisen* ja *Mika Ernon* laatiman Hämeenlinnan yleiskaavan pohjalta. Varsinaista toteutusta saatiin aitohämäläiseen tapaan odottaa 1980-luvun loppuun saakka, jolloin kävelykaduksi muutettiin yksi kortteliväli Raatihuoneenkadun.

Nyt valmistumassa olevan kävelykadun jatkeen suunnittelu aloitettiin vuonna 1999, jolloin kaupunkilaisilta tiedusteltiin mielipidettä asiasta. Enemmistö kyselyyn vastanneista toivoi kävelykadun jatkuvan Saaristenkadulle saakka. Kadun varren yrittäjien, kiinteistönomistajien, joukkoliikennöitsijöi-

den ja muiden osallisten kanssa käytiin neuvotteluja. Kaupunginhallitus teki päätöksen kävelykadun jatkamisesta teknisen lautakunnan esityksen mukaisesti 19.2.2001. Päätökseen sisältyi keskustan liikennejärjestelyjen muutoksia sekä asemakaavanmuutos alueella. Kävelykadun jatkeen suunnittelu tehtiin kaupungin omana työnä ja siitä vastasi arkkitehti *Tuula Hellstén* kaavoitustoimistosta.

TAVOITE JA SUHDE KOKONAISVISIOON

Kävelykadun jatkamisen taustalla on tarve elävöittää keskustaa ja lisätä sen viihtyisyyttä ja houkuttelevuutta. Tavoitteena on saada kaupunkilaiset paitsi käymään ja asioimaan keskustassa, myöskin oleskelemaan kävelykadulla ja nauttimaan histori-

1

Hämeenlinnan kävelykadun jatke

Yleissuunnitelma

Pertti Kukkonen

allisen kaupungin ainutlaatuisesta miljööstä. Keskustan vetovoiman lisääntyminen parantaa kauppajen toimintaedellytyksiä alueella.

Toimivan kävelykeskustan edellytyksenä on riittävä määrä ilmaisia pysäköintipaikkoja riittävän lähellä kävelyaluetta. Tätä asiaa palvelee nykyisellään Kaivokadun pysäköintialue. Riippumatta moottoritien katteen lopullisesta toteutuksesta on alueelle tarkoitus jatkossa rakentaa lisää pysäköintipaikkoja pysäköintitalon tai pysäköintikansien muodossa. Kulku Kaivokadun pysäköintialueelta kävelykadun alkuun tapahtuu Kaivokadun ja Saaristenkadun välisen kävelypainotteisen katuosuuden kautta, joka toteutetaan istutuksineen, istumapaikkoinaan ja valaisimineen vuonna 2005. Mahdollinen moottoritien päälle tai viereen rakennettava rakennuskompleksi ja Verkatehtaan kulttuurikeskus tulevat jatkossa muodostamaan Hämeenlinnan kävelykeskustan molemmissa päissä sijaitsevat "veturit". Kävelyalue ja kävelypainotteiset alueet sijaitsevat jatkumona niiden välissä välittäen kävelijöitä ja polkupyöräilijöitä. Raatihuoneenkadusta on muodostumassa keskustan "valtimo", jolla on aina elämää ja liikettä.

TOTEUTUS

Vuosina 2002-2003 on Hämeenlinnan keskustassa toteutettu useita kadunrakentamiseen ja liikenteen ohjaukseen liittyviä toimenpiteitä, joilla on tehty mahdolliseksi kävelykadun jatkeen toteuttaminen Raatihuoneenkadulla välillä Kasarmikatu -

Saaristenkatu.

Itse kävelykadun rakentaminen aloitettiin heti sulan maan aikaan keväällä 2004. Kadun alainen kunnallistekniikka uusittiin täysin, jotta uutta katua ei tarvitsisi lähiaikoina avata. Kadun keskikohdalle, veistoksen alle rakennettiin jo talvella bunkkeri, josta kadun alla kulkevaa tekniikkaa sekä veistoksen vesialtaan toimintaa ohjataan.

Katusulatusjärjestelmistä saatujen hyvien kokemusten perusteella Hämeenlinnan kävelykadun jatkeelle päätettiin myös toteuttaa vastaava järjestelmä. Oli tiedossa, että sulatusjärjestelmän ansiosta liikkumisen turvallisuus ja viihtyisyys kävelykadulla lisääntyisivät ja kadun sekä alueen kiinteistöjen kunnossapidossa syntyisi säästöjä. Ennen kuin järjestelmää on saatu Hämeenlinnassa edes toimimaan, on sen laajentamista vanhalle kävelykadun osalle jo tiedusteltu.

Vuonna 1999-2000 toteutetussa kyselyssä kaupunkilaisilta tiedusteltiin toiveita kävelykadun suhteen. Toivelistan kärjestä löytyivät vihreys, istutukset, puut ja pensaat sekä istumapaikat ja oleskelu- ja kokoontumispaikat. Tärkeinä nähtiin myöskin katukahviloiden ja terassiravintoloiden avautuminen kadulle. Seuraavaksi eniten toivottiin veistoksia, patsaita, katutaidetta, maamerkkiä tai vesiaihetta sekä lasten huomioimista alueella. Kävelykatusuunnitelmassa on pyritty toteuttamaan näitä toiveita mahdollisimman pitkälle.

2

Hämeenlinnan kävelykatuhanke on ainutlaatuinen. Taiteellista suunnittelua on käytetty koko katualueella. Näin on kävelykadulle saatu yhtenevä ilme ja virkistäviä yksityiskohtia."

Kuvanveistäjä *Pertti Kukkonen* suunnittelema veistos nimeltä "*Kohtaaminen*" on valmistettu kuparibetonista. Veistoksen juurella on kaksi vesiallasta, joiden vesipinta nousee ja laskee hitaasti.

TEKNISIÄ TIETOJA KÄVELYKADUSTA

Uuden kävelykadun pinta-ala on 3 300 m²

Lämmitetyn alueen pinta-ala on 2 600 m² ja alueella on lämpöputkistoa 13 km

Kurun harmaata graniittia on asennettuna n. 1770 m²

Noppa- ja nupukiveä on asennettuna n. 700 m²

Kustannusarvio hankkeella on 1,3 milj. euroa

UUSI KÄVELYKATU

Kävelykadun jatkeen on haluttu olevan sukua sen olemassa olevalle osuudelle. Sen on klassinen ja yksinkertainen ja tukee olemassa olevaa katutilaa ja sitä muodostavia rakennuksia korostamatta omaa itseisarvoa. Suunnitelmassa on otettu huomioon auringon suunnat, pitkät katunäkymät ja historiallinen lähiympäristö. Kadun pintamateriaalina on käytetty historiasta kertovaa punagraniittista noppa- ja nupukiveä kaupungin omasta varastosta sekä Kurun harmaata graniittia myönnytyksenä modernille kaupunkikuvalle ja vaaleille julkisivuille.

LIPPULINNA

Kävelykadun alkamisen merkinä lännestä Turuntien suunnasta saavuttaessa on valaistu "lippulinna", jonka muodostavat valaistut banderollipylväät. Se on maamerkki, joka ohjaa ajoneuvoliikenteen kääntymään Saaristenkadulle. Banderollien teksti "kaupunki palveluksessasi" sekä iloiset ihmishahmot toivottavat tervetulleiksi kävelijät ja polkupyöräilijät, joille lippulinna muodostaa portin keskustaan. Banderollit on suunnitellut graafinen suunnittelija *Erkki Tuomi*.

VEISTOS JA VÄRIBETONISTA VALMISTETUT KADUNKALUSTEET

Kesellä katua sen korkeimmalla kohdalla sijaitsee kuvanveistäjä *Pertti Kukkosen* suunnittelema veistos nimeltä "Kohtaaminen". Se on valmistettu mustasta väribetonista, johon on sekoitettu kuparia vihertävän patinan aikaansaamiseksi. Veistoksen juurella on kaksi vesiallasta, joiden vesipinta nousee ja laskee hitaasti. Vesipintojen noustua tiettyyn korkeuteen ne yhtyvät. Tästä nimi. Kuparilla värjätty betoni eli kuparibetoni on *Pertti Kukkosen* keksintö, jolle hän on hakenut patentin.

Veistoksessa esiintyvä kuparibetoni on valittu uuden kävelykadun muitakin rakenteita yhdistäväksi tekijäksi. Kuparin patinan turkoosiin vivahtava sävy toistuu viereisen kiinteistön julkisivupinnoitteissa, joten se sopii hyvin kokonaisuuteen. Väribetonista valmistettujen kalusteiden ja rakenteiden suunnittelu on tehty yhteistyössä taiteilija *Pertti Kukkosen* kanssa. Kuparilla värjättyä väribetonia on käytetty mm. istuimissa, ilmoitustaulussa, istutusaltaassa ja inva-luiskassa/portaassa. Cumuluksen kulmassa sijaitsevien vanhojen puiden juurella oleva istutuskaukalo on uusittu ja muotoiltu uudelleen

Pertti Kukkonen

5

7

6

väribetonista. Se toimii myöskin istuinalustana. Puuryhmää vastapäätä sijaitsee kaikkien kaupunkilaisten käyttöön tarkoitettu ilmoitustaulu otsikolla "Tapahtumassa". Siihen saa jokainen kiinnittää ilmoituksia ja ilmoituslusta vaihdetaan kuukausittain. Ilmoitustaulun runko on väribetonia ja katos messinkiä. Kuukausittain vaihdettava levy on maalattua vesivaneria. Uuden kävelykadun penkeistä on haluttu jämerät, joten niissä on väribetonirunko, johon puinen istuinosa on kiinnitetty. Kiviluodon kiinteistön eteen on rakennettu uusi normit täyttävä inva-luiska ja porraskannelma, jonka materiaali on myös väribetoni ja muoto sukua kadun muille rakennelmille.

TAIDELAATAT

Kasarmikadun puoleisessa päässä on kolme istuinpenkkiparia, joiden kunkin edessä on teksti-

kuvalaatta. Penkkien välissä sijaitsevan pollarin valokiila pyyhkii vinosti laatan pintaa ja tekee sen hämärässäkin luettavaksi. Graafisen betonin keinoin toteutetut teksti- ja kuvalaatat ovat suunnitelleet kirjailijat *Olli ja Riitta Jalonen* ja valokuvaa- ja *Marjukka Vainio*. Jokainen laatta sisältää oman itsenäisen ajatuksen, mutta ne yhdessä muodostavat myös kokonaisuuden, jatkumon, jonka nimi on "Linjaali". Myöhemmin rakennettavalle kävelypainotteiselle katuosuudelle Saaristenkadun ja Kivokadun välille toteutetaan lisää viisi istuinryhmää ja taidelaattaa, jotka kuuluvat samaan kokonaisuuteen.

Graafinen betoni on myöskin keksintönä uusi ja Hämeenlinnan uuden kävelykadun taidelaatat ovat ensimmäiset tällä menetelmällä toteutetut julkiseen ulkotilaan sijoitetut taideteokset.

3

Valaistut banderollipylväät.

4

Kadun ilmoitustaulu on valmistettu kuparibetonista.

5, 6, 7

Kadun uusissa penkeissä on myös kuparibetonirunko. Penkkien eteen on sijoitettu kolme suurikokoista katulaattaa, jotka koostuvat *Marjukka Vainion* kasviaiheisesta valokuvasta ja *Riitta ja Olli Jalosen* teksteistä. Graafisen suunnittelu on *Jorma Hinkan*. Teosten runoissa ja kuvissa kertautuu eri tavoin ajatus kaupungin kerroksellisuudesta. Teokset on toteutettu Graafinen betoni-menetelmällä.

8

9

8
Valopollarit rajaavat katutilaa.

9
Polkupyörät ja puuistutukset on sijoitettu lomittain.

TERASSI

Hotelli Cumuluksen edustalle on valopollareiden avulla rajattu tila ulkoterrassia varten. Alueella on myös lisärakennusoikeutta lasi-teräs-rakenteisen, ulkotilaan täysin avautuvan, katetun terrassin rakentamiselle, mikäli sellainen halutaan jatkossa katutilaan toteuttaa.

RISTEYKSEN LED-VALOT JA MUU VALAISTUS

Kasarmikadun ja Raatihuoneenkadun risteyksessä ajoneuvoliikenne nousee luiskaa pitkin kävelykadun tasoon ja laskeutuu jälleen risteyksen vastakkaisella puolella normaalin ajoradan tasoon. Korokkeen tarkoituksena on varoittaa autoilijoita risteävästä kevytliikenteestä ja alentaa nopeuksia. Kaikkien risteysaluetta lähestyvien kulkijoiden huomio herätetään risteysalueella maahan upotetuilla led-valoilla, jotka muodostavat tähtikuvion. Maavalot lisäävät turvallisuutta pimeään aikaan. Uuden kävelykadun valaistuksen, maavalot, led-valot, valaistut banderollipylväät ja jouluvalaistus mukaan lukien, ovat suunnitelleet *Roope Siirainen* ja *Arto Heiskanen Valoa - valaistusarkkitehtuuria Oy:stä*.

PUUT JA POLKUPYÖRÄT

Polkupyörätelineitä ja puuistutuksia on uuden kävelyalueen molemmissa päässä lomittain. Pyörät pysäköidään puiden väleihin. Uudet istutetut puut ovat lehmuksia, kuten vanhoissa kaupungeissa on ollut tapana. Puut valaistaan alhaalta päin maavalojen avulla.

Lisätietoja:

Tuula Hellstén, arkkitehti, (suunnittelu)
puh. 03-621 2206, 050-759 2206
tuula.hellsten@hameenlinna.fi

Eero Virtanen, vastaava työnjohtaja, (toteutus)
puh. 03-621 2374, 0400-501 350
eero.virtanen@hameenlinna.fi

10

HÄMEENLINNAN KÄVELYKADUN VEISTOS "KOHTAAMINEN"

Pertti Kukkonen, kuvanveistäjä

Veistos

Veistos koostuu kahdesta toisiinsa nojautuvasta korkeasta kappaleesta, jotka on sijoitettu samasta materiaalista valmistetulle jalustalle. Ajatuksena on veistoksella ilmentää kävelykadun henkeä: yhdessäoloa ja läheisyyttä.

Symboliikaltaan veistos on lämminhenkinen, sen pinta ja muoto houkuttelevat koskettamaan. Veistos on liitetty ympäristöön käyttämällä samaa materiaalia muuallakin ja muotoilemalla esim. kadunkalusteita veistoksen tyyliin sopiviksi. Materiaalina on käytetty vihertäväksi patinoitua kuparibetonia.

Vesi

Veistokseen liittyvä vesiaihe ja sen toistuva liike tuo mukaan ajallisen perspektiivin. Vesi on oleellinen osa veistosta. Se pumpataan ajastimella ohjatun pumpun avulla nousemaan kahdessa jalustaosaan muotoillussa altaassa. Altaat yhdistyvät veistoksen äärellä ja veden noustessa vesilammet lopulta kohtaavat toisensa ja yhdistyvät. Tapahtuma toistuu sopivin väliajoin ja tuo kadulla oleilijoille myös ajallisen ulottuvuuden.

Kuparibetoni

Kuparibetoni on Pertti Kukkonen vuonna 1997 tekemä keksintö, jolla on mahdollista värjätä betonia patinoituneen vihreäksi. Menetelmä on patentoitu maailmanlaajuisesti.

Lisätietoja: www.custone.net, www.betonipallas.com, www.kolumbus.fi/p.kukkonen

Kadunkalusteet

Veistosta lähestyttäessä on kadulle sijoitettu kuparibetonista ja puisesta istuinosaista valmistettuja penkkejä. Penkkien yhteyteen maahan on liitetty "graafinen betoni"-menetelmällä toteutettuja laattoja.

Muita kuparibetonista suunniteltuja katurakenteita ovat infotaulu, puuistutusten tukimuuri ja Kiviluodon rakennuksen portaikko. Näiden suunnittelu on tehty yhdessä arkkitehti Tuula Hellstenin kanssa.

Graafinen betoni

Graafinen betoni on sisustusarkkitehti Samuli Naamanin kehittämä menetelmä, jolla on mahdollista siirtää betoniin mitä tahansa kuvaa tai tekstiä. Betonipinta peyeytyy halutulta kohdalta auki, jolloin kiviaines paljastuu muodostaen toivotun kuvion betoniin.

Lisätietoja: www.graphicconcrete.fi

NEW PEDESTRIAN STREET IN HäMEENLINNÄ

A pedestrian street has been planned in Hämeenlinna since the late 1950s, but it was not until the end of the 1980s that one block section of Raatihuoneenkatu Street was actually converted into a pedestrian street. This street is now being extended. The construction work started in the spring of 2004, with the utilities running under the street renewed completely and a street deicing system installed in the area.

The objective has been to create a clear relation between the existing pedestrian street and the extension. The extension represents classical and simple pedestrian street design, supporting the existing street space and the buildings along the street, without overly emphasizing the street itself. The direction of sunlight, the long street views and the historical value of the environment have all been considered in the plans. The red granite small and large stone sett paving, from the town's own stores, reflects the history of the town, with grey granite from Kuru used as a concession to the modern townscape and the light-coloured façades.

The beginning of the street is marked with an illuminated "castle of flags", that consists of illuminated banner columns creating a landmark, which guides vehicles to Saaristenkatu Street. In the middle of the street, at its highest point, stands a sculpture designed by Pertti Kukkonen, called "Meeting". The black mosaic concrete of the sculpture has been dyed with copper to produce a greenish patina. The method of dyeing concrete with copper is an invention of Pertti Kukkonen, for which he has applied a patent.

The copper concrete of the sculpture has been used as the common feature also in other structures in the pedestrian street. The patinated copper colour with a hint of turquoise is repeated on the façade cladding of the adjacent building, and mosaic concrete dyed with copper has also been used in e.g. seats, notice boards, a planting basin and the handicap ramp/staircase. The benches on the new pedestrian street are mosaic concrete structures with wooden seats. Plaques realised in graphic concrete are fixed to the front of three pairs of bench seats.

In the intersection of Kasarmikatu Street and Raatihuoneenkatu Street LED lights sunk in the ground create a stellar pattern. The ground lights also increase safety in the dark.

10, 11

Valaistut banderollipylväät ja maahan sijoitetut valaisimet luovat pimeällä kadulle tunnelmaa.

11

